

Гороть А. Ретроспективний аналіз процесу євроатлантичної інтеграції України.

В статті проаналізовані історичні процеси євроінтеграції України в європейські та євроатлантичні об'єднання. Автор вважає цілорозумним при аналізі проблеми євроінтеграційної політики України, її цілорозумності та характеру, враховувати також негативні аспекти діяльності на міжнародній арені не тільки для України, але й для певних суб'єктів Організації Північноатлантичного договору. В статті здійснено ретроспективний аналіз ряду факторів та умов, оцінюючи які стає зрозуміло, чому достатньо довгий час процес євроатлантичної інтеграції не був здійснено. Непослідовність України в своїх відносинах з Заходом в перші роки своєї незалежності привели до виникненню певних проблем в зовнішніх відносинах сьогодні. Спочатку Україна проголосила себе нейтральним державством, а вже в травні 2002 року, коли була схвалена стратегія України відносно Організації Північноатлантичного договору, наше державство повідомило про своє намір стати членом НАТО. Найсильнішим аргументом вважалась констатація того факту, що коли виникає питання про історичну необхідність союзу з однією країною або групою країн, то логічно це робити з стабільним, сильним партнером.

Ключові слова: двосторонні відносини, Євроатлантична інтеграція, НАТО, Республіка Польща, партнерство, Україна.

Horot A. Retrospective Analysis of the Euro-Atlantic Integration Process of Ukraine. This article deals with the historical process of European integration to European and Euro-Atlantic organizations. However, we consider it appropriate when analyzing the problem of integration policy of Ukraine, its expediency and nature take into account the negative aspects on the international arena in determining foreign policy not only for Ukraine, but for the specific subjects of NATO. This paper proposes a retrospective analysis of factors and conditions under which it becomes clear why Euro-Atlantic integration hasn't been carried into practice for a long time. Inconsistent Ukraine in its relations with the West at the beginning of independence has led to certain problems in external relations today. At first Ukraine declared itself a neutral state, and in May 2002, when strategy of Ukraine on North Atlantic Treaty Organization was approved, our government announced its intention to join NATO. The strongest argument was considered a statement of the fact that when the question of the historical necessity of union with one or a group of countries appeared, it was logical to provide this process with a stable, strong partner

Key words: bilateral relations, Euro-Atlantic integration, NATO, Poland, partnership, Ukraine.

УДК 342.56

В. Кравчук

**Правові аспекти діяльності іноземних адвокатів
у країнах Європейського Союзу: на прикладі Німеччини**

У статті проаналізовано умови набуття правового статусу адвоката іноземцями в Німеччині та обмеження, що стосуються ведення власної канцелярії такими адвокатами. Іноземець, що здійснює адвокатську діяльність, повинен вступити до адвокатської палати та бути зареєстрованим в суді у списку адвокатів. Після допуску до здійснення адвокатської діяльності, внесення до списку в німецькому суді, професійна позиція іноземного адвоката зрівнюється з позицією німецького адвоката.

Ключові слова: правовий статус, адвокат, адвокатська діяльність, суд.

Постановка проблеми та її значення. Підписання Україною угоди про асоціацію з Європейським Союзом відкрило нові перспективи розвитку бізнесу, соціальної політики, освіти, наукового співробітництва, захисту довкілля і т. д. З позиції подальших євроінтеграційних прагнень нашої держави важливим напрямком є також розвиток юридичної практики, зокрема адвокатської. Тож вивчення досвіду країн Центральної та Східної Європи в питаннях здійснення адвокатської практики в окремих країнах-членах ЄС є досить актуальним. З моменту вступу у 2004 році країн Центральної та Східної Європи до Європейського Союзу для громадян цих країн, в тому числі для

адвокатів відкрилися нові можливості в сфері здійснення самостійної адвокатської діяльності в Європейському Союзі. Скажімо, польські, литовські чи чеські адвокати, які хочуть здійснювати свою професійну діяльність на території Федеративної Республіки Німеччини ведучи власну канцелярію, мають таку можливість.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблема правового статусу адвокатів у країнах Європейського Союзу присвячено небагато праць. Деякі з них стосуються розвитку адвокатури вцілому (О. Святоцький, В. Медведчук та ін.), інші – загальних аспектів правового статусу адвоката в окремих країнах (А. Косило, Д. Гудима, А. Галоганов та ін.).

Метою статті є аналіз умов набуття правового статусу адвоката іноземцями (зокрема, громадянами країн-членів ЄС) в Німеччині і обмеження, що стосуються ведення власної канцелярії такими адвокатами.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Адвокатура в Німеччині є незалежною організацією в системі правосуддя, а адвокати – практично вільними підприємцями, які мають свої контори, наймають службовців. Вони відрізняються від інших бізнесменів лише тим, що не наділені правом рекламувати свою професійну діяльність, а також не платять так званого ремісничого податку.

Закон про здійснення діяльності європейськими адвокатами в Німеччині (EuRAG) від 9 березня 2000 р. визначає детально умови реалізації професії зарубіжними адвокатами з країн Євросоюзу на території Федеративної Республіки Німеччини [1]. Цей закон базується в основному на трьох директивах Європейського Союзу, що імплементуються у внутрішнє національне право. Йдеться про директиву Євросоюзу 98/5/EG від 16.02.1998 р. («Адвокатська директива»), директиву 77/249/EWG від 22.03.1977 р. (Директива у справі полегшення ефективного використання свободи забезпечення послуг), також директиву 89/48/EWG від 21.12.1988 р. (Директива у справі загальної системи визнання дипломів вищих шкіл). Оскільки вказані директиви у більшості держав-членів Союзу імплементувалися у внутрішнє державне право, у більшості «старих» держав-членів існує правове регулювання, схоже на німецький закон EuRAG.

Основним нормативним актом, який закріплює правовий статус адвокатури в Німеччині, є Федеральне положення про адвокатуру 1959 р., яке з незначними змінами діє і сьогодні [2]. Закон EuRAG розрізняє два види професійної діяльності зарубіжних адвокатів. Першою з них є здійснення адвокатської діяльності в якості європейського адвоката, що має офіс в Німеччині (§§ 2 EuRAG), другим – тимчасове надання послуг на території Федеративної Республіки Німеччини (§§ 25 EuRAG). Крім того, є також можливість внесення до списку юридичних радників у будь-якій з адвокатських палат в Німеччині. Як тимчасове надання послуг, так і робота юридичним радником підлягають різного роду обмеженням, у зв'язку з чим в даному дослідженні проаналізуємо лише здійснення адвокатської діяльності європейськими адвокатами, що мають офіс в Німеччині.

Першим матеріальним критерієм здійснення адвокатської діяльності європейським адвокатом, що має офіс в Німеччині, є можливість самостійного ведення адвокатської практики в країні походження у зв'язку з наявністю професійного статусу, що існує в даній країні (наприклад, юридичного статусу адвоката). Ця умова пов'язана в першу чергу з наявністю відповідної професійної освіти, що необхідна для заняття адвокатською практикою, адже стажери чи помічники не відповідають цьому критерію.

Наступною вимогою є наявність в особи будь-якого громадянства держав-членів Європейського союзу, Європейського Господарського Простору (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія) або Швейцарії. Кожен адвокат, що має право на здійснення адвокатської діяльності на території вказаних держав і володіє громадянством одної з вищезазначених держав, має право відкрити канцелярію в Німеччині.

Іноземний адвокат або юрисконсульт може здійснювати діяльність як європейський адвокат, що володіє офісом в Німеччині, лише тоді, коли буде зарахований у відповідну адвокатську палату в Німеччині у якості європейського адвоката. Належною місцевою адвокатською палатою в Німеччині є та адвокатська палата, що обслуговує ту адміністративно-територіальну одиницю, в якій зарубіжний адвокат хоче мати офіс. Про «офіс» йдеться тоді, коли дана особа хоче виконувати функції адвоката в Німеччині безперервно, а не тимчасово. Згідно із законом розгляд заяви належить до компетенції органу адміністрації правосуддя федеральної землі, в якій міститься відповідна місцева адвокатська палата. Згідно із законом EuRAG орган адміністрації правосуддя даної федеральної землі може делегувати повноваження, пов'язані з прийняттям рішення в цій сфері, органам нижчого рівня.

Всі федеральні землі ФРН передали свої повноваження в цій сфері місцевим адвокатським палатам, у зв'язку з чим заяви про прийняття до адвокатури слід направляти саме до них.

Заява повинна містити такі дані та документи :

- підписана письмова заява про прийняття до адвокатської палати,
- підтверджуючий документ, що офіс фактично буде знаходитись у Федеративній Республіці Німеччина,
- довідка про наявність повноважень адвоката у власній країні (видана впродовж останніх 3 місяців),
- документ, що підтверджує наявність відповідного громадянства,
- документ, що підтверджує наявність договору страхування цивільної відповідальності, пов'язаної зі здійсненням адвокатської практики, в Німеччині за шкоду, заподіяну при наданні послуг в сфері німецького права,
- у разі потреби: біографія, фотографія.

Сама заява повинна бути складена німецькою мовою і підписана. Всі інші документи – оскільки їх оригінали видані рідною мовою заявника (напр. свідоцтво про право здійснення адвокатської діяльності) – слід представити у формі посвідчених перекладів.

Документом, що підтверджує наявність офісу на території Німеччини, може бути укладена угода найму приміщення, в якому здійснюватиметься діяльність. Документ, що підтверджує право на здійснення адвокатської діяльності, може бути у вигляді довідки, виданої національною адвокатською радою. Факт наявності відповідного громадянства можна підтвердити закордонним паспортом.

Наявність договору страхування цивільної відповідальності, пов'язаної зі здійсненням професійної діяльності в Німеччині, є обов'язковою для кожного адвоката. Мінімальна сума страхування складає 250.000,00 €. В принципі зарубіжний адвокат повинен представити всього лише договір страхування цивільної відповідальності, пов'язаної зі здійсненням професійної діяльності, але якщо в країні, громадянином якої є адвокат, мінімальна сума страхування нижча, а закордонні справи найчастіше не охоплені цим договором страхування, то адвокат повинен укласти додатковий договір страхування. Найчастіше однак спеціально укладається договір страхування в Німеччині.

Іноземець, що здійснює адвокатську діяльність, повинен щорічно представляти адвокатській палаті документи, що підтверджують приналежність до адвокатури у своїй країні та договір страхування цивільної відповідальності, пов'язаної зі здійсненням адвокатської діяльності.

Передбачений законом внесок за прийняття до адвокатської палати складає 130,00 € (§39 EuRAG), але палати можуть за певних обставин встановлювати вищий розмір вступних внесків. Стягнення більших внесків не може мати ознак дискримінації. Річні членські внески, одержувані адвокатськими палатами, становлять залежно від палати від 200 до 400 €.

Навіть, якщо це не впливає прямо з норм права, зарубіжних адвокатів зобов'язує також, як і їх німецьких колег, вимога допущення німецьким судом. Громадянин Німеччини, бажаючи здійснювати адвокатську діяльність, повинен бути допущений німецьким загальним (регіональним або загальнодержавним) судом (§18 Федерального адвокатського статуту BRAO) та вписаний в даному суді у список адвокатів, зареєстрованих у цьому ж суді. Німецький адвокат може здійснювати адвокатську діяльність лише з моменту внесення до списку адвокатів, зареєстрованих в даному суді. Потім у рамках допущення до здійснення адвокатської діяльності він складає присягу перед судом. Оскільки стосовно європейських адвокатів застосовуються також положення, що діють для німецьких адвокатів (за декількома винятками), європейські адвокати також повинні відповідати цим вимогам. Таким було рішення як Європейського Суду Справедливості, так і Федерального Суду.

Після прийняття до адвокатської палати, адвокат-іноземець стає членом даної палати в Німеччині. Тож здійснюючи свою діяльність, він може посилатися на членство в німецькій адвокатській палаті.

Після допуску до здійснення адвокатської діяльності, внесення до списку в німецькому суді професійна позиція європейського адвоката принципово зрівнюється з позицією німецького адвоката. За нечисленними винятками, адвокат, що є іноземцем, наділяється такими ж правами і обов'язками. Це означає, що, скажімо, польський адвокат може надавати консультаційні послуги в сфері польського та німецького законодавства, а також права Європейського Союзу. Як і його німецькі колеги, він має право самостійно виступати перед всіма регіональними і державними судами в Німеччині. Через 5 років з моменту допущення німецьким регіональним або державним судом іноземець, що здійснює адвокатську діяльність, може так само, як його німецькі колеги, подати заяву про допущення в німецький вищий державний суд, при цьому враховується лише час, який минув від

одержання допуску в німецькому суді. Період одержання допуску у вітчизняному (закордонному) суді не враховується. Після отримання допуску, іноземець може виступати у всіх вищих державних судах Німеччини. У Федеративній Республіці Німеччина в загальному суді найвищої інстанції, тобто Федеральному Трибуналі (нім. Bundesgerichtshof, скорочено BGH), діє принцип допуску в спеціальному порядку лише обраних адвокатів (на сьогоднішній день це близько 20 адвокатів). Іноземці Федеральним Трибуналом не допускаються. Таке обмеження допустиме і не суперечить директиві Євросоюзу, що стосується здійснення діяльності з врахуванням норми, передбаченої в ч. 2 § 3 ст. 5 директиви 98/5/EG. Іноземець, якого прийняли до німецької адвокатури, на основі німецького законодавства (в тому числі у Федеральному адвокатському статуті BRAO), має ті самі обов'язки, що німецький адвокат. Як вже вказувалось, частина цих обов'язків виникає з професійного регламенту адвокатів – Федерального адвокатського статуту (BRAO). Третя, четверта, шоста, сьома, дев'ята, одинадцята і тринадцята частини BRAO застосовуються також стосовно іноземців. Для адвокатів-іноземців діють такі ж зобов'язання щодо реклами, конкуренції, залучення захисником за призначенням і надання допомоги в порядку консалтингу. Крім того, діють норми німецького права, які стосуються тарифів оплати адвокатських послуг.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, існує реальна можливість ведення канцелярії в Німеччині в статусі європейського адвоката. В цій сфері діють нечисленні обмеження, в тому числі те, що іноземний адвокат може послуговуватися лише професійним титулом, отриманим у власній країні. Право на німецький професійний титул надається після складання кваліфікаційного іспиту або при наявності трирічного стажу роботи в сфері німецького права. Незважаючи, на те, що вимоги до особи, яка бажає займатися адвокатською практикою, є відносно прості, на практиці (принаймні на території колишньої НДР) фактів створення канцелярії адвокатами з країн Центральної Європи небагато. Причиною цього може бути дуже велика кількість адвокатів по відношенню до числа мешканців, а також факт, що протягом останніх років ринок адвокатських послуг був суттєво поповнений молодими правниками, що розпочинали роботу в цій професії.

Джерела та література

1. Gesetz über die Tätigkeit europäischer Rechtsanwälte in Deutschland (EuRAG) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/eurag/gesamt.pdf>.
2. Федеральне Положення про адвокатуру. Дата складання: 01.08.1959 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf>.

Кравчук В. Правовые аспекты деятельности иностранных адвокатов в странах Европейского Союза: на примере Германии. В статье анализируются условия получения правового статуса адвоката иностранцами гражданами в Германии и ограничения, которые касаются осуществления профессиональной деятельности такими адвокатами. Изучение опыта стран Центральной и Восточной Европы в вопросах осуществления адвокатской практики в отдельных странах-членах ЕС является весьма актуальным. Иностранец, который желает заниматься адвокатской деятельностью, обязан вступить в адвокатскую палату и должен быть зарегистрирован в суде в списке адвокатов. При осуществлении профессиональной деятельности он может ссылаться на членство в немецкой адвокатской палате. После допуска к адвокатской деятельности, профессиональная позиция иностранного адвоката приравнивается с позицией немецкого адвоката. Право на немецкий профессиональный титул адвоката предоставляется после сдачи квалификационного экзамена или при наличии трехлетнего опыта работы в сфере немецкой системы юстиции. Хотя требования к лицу, которое желает заниматься адвокатской практикой в Германии, относительно просты, на практике факты допуска адвокатов из стран Центральной Европы единичны.

Ключевые слова: правовой статус, адвокат, адвокатская деятельность, суд.

Kravchuk V. Legal Aspects of Foreign Advocates Activities in the Countries of European Union: on the Example of Germany. The terms of acquisition of legal status of advocate by foreigners in Germany and limitations that touch the conducting of professional activities by such advocates are analysed in the article. A study of experience of countries of Central and Eastern Europe in the questions of realization of advocate practice in the separate countries-members of EU is very actual. A foreigner who carries out advocate activity must enter the advocate chamber and must be registered in a court in the list of advocates. Carrying out the professional activity, he can allude to membership in the German advocate chamber. After admitting to

realization of advocate activity, professional position of foreign advocate is evened with position of the German advocate. The right on the German professional title is given after handing over of qualifying examination or at presence of three-year work experience in the sphere of the German law. Although requirements to the person, who wishes to be engaged in advocate practice, are relatively simple, in practice facts of admittance of advocates from the countries of Central Europe are single.

Key words: legal status, advocate, advocate activity, court.

УДК 342.565.2(438)

І. Шевчук

Особливості функціонування конституційної скарги в Республіці Польща

У статті досліджено особливості функціонування конституційної скарги в Республіці Польща. З'ясовано роль інституту конституційної скарги в системі конституційного судочинства. Визначено правовий механізм функціонування конституційної скарги в Республіці Польща. Проаналізовано перспективи впровадження інституту конституційної скарги в Україні з урахуванням польського досвіду.

Ключові слова: конституційна скарга, модель конституційної скарги, Конституційний Трибунал, Конституція Республіки Польща, Конституційний Суд України.

Постановка наукової проблеми та її значення. Серед процедур, які використовують органи конституційної юрисдикції в зарубіжних країнах для захисту прав та свобод людини й громадянина, одним із найпоширеніших є розгляд конституційних скарг. Сутність інституту конституційної скарги зводиться до права фізичних та юридичних осіб письмово звертатися до органів судового конституційного контролю з проханням про перевірку конституційності законів та інших правових актів, якими порушуються чи обмежується їхні конституційні права й свободи.

Вітчизняні науковці активно обговорюють питання щодо необхідності впровадження конституційної скарги в національну правову систему як важливого інструменту захисту та гарантування прав і свобод людини та громадянина. Дослідження особливостей функціонування конституційної скарги в Республіці Польща дасть можливість напрацювати конкретні пропозиції щодо підготовки впровадження цього конституційного інституту права в Україні.

Аналіз досліджень з цієї проблеми. Інститут конституційної скарги досліджували і вітчизняні, і зарубіжні науковці, зокрема: Б. Банашак, М. Гультай, А. Доманська, Л. Гарлицький, К. Закоморна, І. Маринів, В. Кампо, В. Скомороха, М. Тесленко, П. Ткачук, Т. Цимбалістий, С. Яценко. Вони відзначали важливість закріплення інституту конституційної скарги в конституційному законодавстві України, однак мали різне бачення оптимальної моделі цього інституту для нашої країни. Проблематику функціонування в Республіці Польща інституту конституційної скарги у вітчизняній науці є недостатньо дослідженою. Тому вона потребує вивчення задля подальшого використання отриманих результатів для вдосконалення діяльності Конституційного Суду України з питань ефективного захисту прав і свобод людини та громадянина.

Формулювання мети та завдань статті. Мета цієї статті – дослідження особливостей функціонування конституційної скарги в Республіці Польща для подальшого використання отриманих результатів щодо вдосконалення системи конституційної юстиції України.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Позиції щодо уведення до польської політико-правової системи інституту конституційної скарги висловлювалися ще на початку 80-х років у дискусіях із приводу створення Конституційного Трибуналу Республіки Польща. Пізніше це питання порушувалось у процесі роботи над проектом закону про Конституційний Трибунал. Супротивники уведення інституту конституційної скарги, які тоді мали більшість у польському парламенті, аргументували свою позицію, передусім, побоюваннями стосовно напливу великої кількості таких справ до Конституційного Трибуналу та трактування його «як ще однієї інстанції скарг та заяв» [1, с. 73].